

Διδακτορική διατριβή

Γιώργος Πολυράκης
 Ιατρός-Χειρουργός

Την ειδικότητά μου στη Γενική Χειρουργική την άρχισα στη Χειρουργική Κλινική του Στρατιωτικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης. Όταν τελείωσε ο πρώτος χρόνος, πήγα στην Πρώτη Χειρουργική Κλινική του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, όπου θα συνέχιζα για τα επόμενα τέσσερα χρόνια μέχρι να τελειώσω. Μια μέρα τρεις μήνες αργότερα, παραμονές Χριστουγέννων, μετά την πρωινή επίσκεψη στους θαλάμους των ασθενών, ο καθηγητής μου με ειδοποίησε να παρουσιαστώ στο γραφείο του.

«Να συγκεντρώσετε τα περιστατικά που έχουμε και να αρχίσετε να γράφετε διδακτορική διατριβή με θέμα τα ανευρύσματα της ιγνυακής αρτηρίας», μου είπε.

Δεν πίστευα στ' αυτιά μου. Το να πάρει κάποιος διδακτορική διατριβή δεν ήταν και το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο. Υπήρχαν συνάδελφοι, διαφόρων ειδικοτήτων, που είχαν τελειώσει – μερικοί μάλιστα από αυτούς προ πολλού – την ειδικότητά τους χωρίς να τους έχει ανατεθεί διδακτορική διατριβή, κι εγώ βρισκόμουν μόλις στην αρχή του δεύτερου έτους. Για αρκετές στιγμές παρέμεινα καρφωμένος στη θέση μου, χωρίς να έχω αρθρώσει λέξη. Ο καθηγητής μου είδε το σάστιμά μου, δεν ξέρω και τι διέκρινε στο πρόσωπό μου, κατάλαβε ότι τα είχα χάσει και γέλασε πλατιά.

«Γιατί εκπλήσσεσθε; Δεν το περιμένατε;»

«Όχι, κύριε καθηγητά... μου ήρθε ξαφνικό και...»

«Γιατί;»

«Είμαι πολύ νέος... και είμαι μόλις στις αρχές του δεύτερου έτους...»

«Αυτό δεν έχει καμία σημασία. Συγχαρητήρια!»

«Σας ευχαριστώ πολύ...»

Δεν είπα τίποτα σε κανέναν, ωστόσο το νέο διαδόθηκε πολύ γρήγορα στην κλινική. Όταν

αντιλήφθηκα την αίσθηση την οποία δημιουργήσε, ομολογώ ότι ένιωσα μεγάλη υπερηφάνεια.

Δύο μέρες αργότερα ήταν Χριστούγεννα. Ήμουν ο μοναδικός ειδικευόμενος στην κλινική, με αποτέλεσμα να μένω σχεδόν μέρα-νύχτα μέσα δουλεύοντας πολύ σκληρά. Και τα Χριστούγεννα και την επόμενη μέρα έμεινα μέσα εφημερεύοντας, ωστόσο η ψυχική μου διάθεση ήταν τόσο καλή, ώστε εκείνα τα Χριστούγεννα τα θυμάμαι ακόμη σαν τα ομορφότερα της μέχρι τότε ζωής μου. Το ότι κοιμήθηκα ελάχιστα μέσα σε σαράντα οκτώ ώρες, το ότι δεν προλάβαινα να πάω στην τραπεζαρία την ώρα του φαγητού κι όταν πήγαινα το έβρισκα παγωμένο, το ότι τη νύχτα των Χριστουγέννων την πέρασα όλη στο χειρουργείο, καθώς τα έκτακτα περιστατικά έρχονταν το ένα μετά το άλλο, και το ότι μέσα σε δυο μερόνυχτα πήγα πάνω από δέκα φορές στην παιδιατρική κλινική για να κάνω φλεβική αποκάλυψη σε κάποιο πρόωρο που έπρεπε να πάρει ορό και δεν «είχε» φλέβες, όλα αυτά, συν τη συνακόλουθη σωματική κόπωση, που κάποιες στιγμές έφτασε στα όρια της εξάντλησης, δε στάθηκαν ικανά να αλλάξουν την υπέροχη ψυχική μου διάθεση. Είχα «πάρει» διδακτορική διατριβή κι ήμουν ευτυχημένος. Επειδή πίστευα ότι αυτό που μου είχε ανατεθεί να κάνω ήταν κάτι πολύ σημαντικό!

Αμέσως μετά τα Χριστούγεννα, άρχισα να δουλεύω ασταμάτητα. Άρχισα να ξοδεύω χρόνο που δε διέθετα, περνώντας ώρες ολόκληρες στα υπόγεια, στη βιβλιοθήκη, ψάχνοντας σκονισμένα περιοδικά για να συγκεντρώσω βιβλιογραφία, ώρες που έπρεπε να κοιμάμαι ή, εν πάση περιπτώσει, να ξεκουράζομαι. Κι άρχισα να ξοδεύω χρήματα που δε μου περίσσευαν. Ωστόσο, όσο προχωρούσε η εργασία, ήμουν όλο και περισσότερο χαρούμενος και δε σκεφτόμουν ούτε το χρόνο ούτε τα χρήματα, μα ούτε και την κούραση. Εξακολουθούσα να πιστεύω ότι αυτό που

* Από τη συλλογή διηγημάτων «Σαν να μην πέρασε μια μέρα».

έκανα ήταν κάτι το πολύ σημαντικό.

Εκείνη την εποχή εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στο πανεπιστήμιο οι επίκουροι καθηγητές, και οι τακτικοί τούς είδαν αμέσως με μισό μάτι. Μέχρι τότε ο τακτικός καθηγητής ήταν ο απόλυτος άρχων της πανεπιστημιακής κλινικής της οποίας προϊστάτο, με εξουσίες, πολλές φορές, δικτατορικές. Κάτω απ' αυτόν στην ιεραρχία της κλινικής βρισκόταν ο εντεταλμένος υφηγητής και στη συνέχεια οι άλλοι υφηγητές – αν υπήρχαν –, οι επιμελητές και τελευταίοι οι βοηθοί. Καθηγητής, όμως, ήταν ένας: ο τακτικός, και οπωσδήποτε ήταν περιβεβλημένος με μεγάλο κύρος. Έτσι, όταν εμφανίστηκαν οι επίκουροι, οι τακτικοί δυσανασχέτησαν, καθώς αντιλήφθηκαν ότι αργά ή γρήγορα θα έχαναν τη μονοκρατία τους. Οι υφηγητές τούς έβλεπαν με σχετικό σκεπτικισμό, οι φοιτητές με περιέργεια κι εμείς οι βοηθοί – και δη οι ειδικευόμενοι εξ ημών –, που είχαμε την ευκαιρία να ερχόμαστε σε καθημερινή επαφή μαζί τους, είχαμε αντιληφθεί από πολύ ενωρίς ότι οι επίκουροι – συνήθως ένας ή το πολύ δύο σε κάθε κλινική – δεν αισθάνονταν καθόλου άνετα στο περιβάλλον στο οποίο είχαν βρεθεί. Τον τακτικό καθηγητή τον έβλεπαν με τον ίδιο σεβασμό όπως και πριν γίνουν επίκουροι κι εκείνος φρόντιζε να τους κρατάει στην ίδια με πριν απόσταση. Κοντολογίς, σχεδόν τους λυπόμασταν.

Τελειώνοντας την ειδικότητά μου, είχα τελειώσει και τη διατριβή μου. Τη μέρα που την υπέβαλα στη Γραμματεία της Ιατρικής Σχολής για να πάρω το «τυπωθήτω», ένωθα τόση και τέτοια ικανοποίηση, που, αν επιχειρούσα να την περιγράψω, δεν είμαι σίγουρος ότι θα τα κατάφερα. Κάποια στιγμή πήρα το περιπόθητο «τυπωθήτω», τύπωσα τη διατριβή μου και περίμενα πλέον να με καλέσει η σχολή να την υποστηρίξω ενώπιον της Ολομέλειας των Καθηγητών – τακτικών τε και επικούρων – και στη συνέχεια να αναγορευθώ διδάκτωρ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου. Θεωρούσα αυτονόητο ότι δε θα αργούσαν να με καλέσουν, όμως χρειάστηκε να περάσουν κοντά δυο χρόνια για να γίνει αυτό. Αυτή ήταν και η πρώτη μου απογοήτευση σχετικά με τη διατριβή μου. Εξακολουθούσα, ωστόσο, να πιστεύω ότι αυτό που είχα εκπονήσει ήταν κάτι το πολύ σημαντικό!

Την προκαθορισμένη μέρα, φορώντας σκούρο μπλε κοστούμι και νιώθοντας το χτυποκάρδι της προσμονής, βρέθηκα στον προθάλαμο της

αίθουσας συνεδριάσεων της Ιατρικής Σχολής, μαζί με κάμποσους άλλους υποψήφιους διδάκτορες. Σιγά σιγά άρχισαν να καταφθάνουν και οι καθηγητές, τακτικοί και επίκουροι. Άλλοι απ' αυτούς, καθώς περνούσαν από μπροστά μας για να μπουν στην αίθουσα, μας καλημέριζαν χαμογελαστοί, άλλοι με μισό χέιλι κι άλλοι περνούσαν κι έμπαιναν μέσα χωρίς να ρίξουν ούτε μια ματιά προς το μέρος μας. Όταν μαζεύτηκαν όλοι, εκλήθη να μπει στην αίθουσα ο πρώτος υποψήφιος διδάκτωρ και μόλις βγήκε μπήκε ο επόμενος. Κάποια στιγμή ήρθε και η δική μου σειρά.

Με το που μπήκα στην τεράστια αίθουσα, αντίκρισα μιαν εικόνα που ενόχλησε πολύ την αισθητική μου. Γύρω από ένα πολύ μεγάλο, μακρόστενο, ψηλό τραπέζι από βαρύ ξύλο καρυδιάς, ήταν οι τακτικοί καθηγητές, καθισμένοι σε καρέκλες με ψηλή ράχη, φτιαγμένες από το ίδιο ξύλο. Ως συνέχεια του τραπεζιού αυτού – και κολλητά σ' αυτό – υπήρχε ένα άλλο, μακρόστενο, φτηνιάτικο τραπέζι από κίτρινη φορμάικα, τουλάχιστον μια πιθαμή χαμηλότερο από το πρώτο, γύρω από το οποίο ήταν οι επίκουροι καθηγητές, καθισμένοι σε χαμηλές καρέκλες, επίσης φτιαγμένες από κίτρινη φορμάικα.

Αυτή ήταν η δεύτερη απογοήτευση που δοκίμασα, αλλά όχι και η μεγαλύτερη.

Στην κορυφή του πανάκριβου καρυδένιου τραπεζιού υπήρχε μια άδεια καρέκλα, ίδια με αυτές που κάθονταν οι τακτικοί καθηγητές. Πίσω από την καρέκλα εκείνη έπρεπε να σταθεί ο υποψήφιος, ν' ακουμπήσει τα χέρια του στην κορυφή της ράχης της, σαν να τα ακουμπούσε σε αναλόγιο, και ν' αρχίσει να αναπτύσσει το θέμα του. Είπα «καλημέρα» μόλις μπήκα, δε μου την ανταπέδωσε κανείς – άλλη μια απογοήτευση – και πήρα τη θέση μου πίσω από την καρέκλα. Δίπλα ακριβώς καθόταν ο εισηγητής της διατριβής μου.

Άρχισα αμέσως να παρουσιάζω το θέμα μου.

Τότε δοκίμασα την πιο μεγάλη απογοήτευση.

Πριν περάσουν δυο λεπτά, συνειδητοποίησα έκπληκτος ότι δε με άκουγε κανείς! Κανείς δεν παρακολουθούσε τι έλεγα! Μιλούσαν όλοι μεταξύ τους, άλλοι περισσότερο δυνατά κι άλλοι λιγότερο, πάντως κανείς δεν άκουγε εμένα. Σκέφτηκα ότι δε θα ήταν υπερβολή αν ανέπτυσσα κάποιο άλλο θέμα χωρίς να γίνει αντιληπτό. Ένωσα να κατακλύζομαι από αλληλοσυγκρουόμενα συναισθήματα. Συναισθήματα πίκρας και απερίγραπτης απογοήτευσης. Σταμάτησα να μι-

λάω και σκέφτηκα –πνιγμένος από την παρόρμηση της στιγμής– να πω «κύριοι, λυπάμαι πάρα πολύ που ξόδεψα κόπο και χρήματα για να κάνω κάτι που το θεωρούσα πολύ σημαντικό και που τώρα διαπιστώνω ότι δεν άξιζε τον κόπο. Δεν θέλω να γίνω διδάκτωρ, γι' αυτό αποχωρώ από την αίθουσα». Παρ' ολίγον να ενεργήσω έτσι και, αν το είχα κάνει, είμαι βέβαιος ότι θα είχα προκαλέσει ένα γερό ταρακούνημα. Και σίγουρα θα ήμουν ο μοναδικός στην ιστορία της Ιατρικής Σχολής που θα είχα κάνει κάτι τέτοιο.

«Τελειώσατε;»

Η φωνή του εισηγητή της διατριβής μου διέκοψε τις σκέψεις μου. Γύρισα και τον κοίταξα.

«Όχι»

«Τότε, γιατί σταματήσατε;»

«Διότι κανείς δεν ακούει τι λέω...»

Με το που ξεστόμισα αυτές τις λέξεις, είδα πολλά ζευγάρια μάτια να στρέφονται πάνω μου και να με κοιτάζουν με τέτοια έκπληξη, σαν να ήμουν κάποιος εξωγήινος που είχε εμφανιστεί ξαφνικά μπροστά τους. Κατάλαβα αμέσως ότι τα πολλά λόγια δε θα είχαν πια κανένα νόημα και, μπαίνοντας, χωρίς χρονοτριβή, κατευθείαν στα συμπεράσματα στα οποία είχα καταλήξει κατά την εκπόνηση της διατριβής μου, τέλειωσα σε δυο-τρία λεπτά.

Ύστερα άρχισαν οι ερωτήσεις.

Οι περισσότερες απ' αυτές δεν είχαν καμία απολύτως σχέση με το θέμα μου. Σ' άλλες απάντησα, σ' άλλες όχι. Σε κάποιες ένιωσα να εξοργίζομαι, σ' άλλες μού ερχόταν να γελάσω, όπως στην ερώτηση που μου έκανε ένας από τους τακτικούς καθηγητές.

«Τι θα σκεφτείτε», με ρώτησε, «για έναν άρρωστο που έχει πυρετό;»

«Κύριε καθηγητά», ρώτησα με τη σειρά μου, «εννοείτε έναν άρρωστο με ανεύρυσμα της ιγνυακής αρτηρίας που έχει πυρετό; Αν θέλετε να σας κάνω διαφορετική διάγνωση του πυρετού γενικώς, δεν έχω κανένα πρόβλημα, αλλά συγκεκριμενοποιήστε μου την ερώτηση, σας παρακαλώ»

«Κατάλαβα. Δε θέλω τίποτα», ήταν η απάντησή του.

Εγώ πάντως δεν κατάλαβα τι ήθελε.

Όταν βγήκα από την αίθουσα, πίστευα ότι θα

με είχαν κόψει, αλλά, προς μεγάλη μου έκπληξη, με πέρασαν...

* * *

Λίγα χρόνια αργότερα κέρδισα κρατική υποτροφία και πήγα στο νοσοκομείο Χάμερσμιθ του Λονδίνου, για να κάνω τη δεύτερη ειδικότητά μου, την Αγγειοχειρουργική. Να επισημάνω εδώ ότι στο εν λόγω νοσοκομείο λειτουργεί η μεταπτυχιακή Ιατρική Σχολή του Λονδίνου και οι Άγγλοι γιατροί που εργάζονται σ' αυτό θεωρούν τυχερό τον εαυτό τους. Την πρώτη μέρα που παρουσιάστηκα στη γραμματεία, η γραμματέας με ρώτησε ποιος θα μου πλήρωνε τα διδάκτρα. Αιφνιδιάστηκα, διότι δεν είχα ιδέαν περί διδάκτρων, τα οποία ήταν τσουχτερά: τετρακόσιες λίρες το μήνα! Ενώ αναρωτιόμουν πώς θα τα έβγαζα πέρα, η γραμματέας που, εν τω μεταξύ, φυλλομετρούσε το βιογραφικό μου, με ρώτησε: «Είστε διδάκτωρ;»

«Μάλιστα», απάντησα, ενώ προσπαθούσα να καταλάβω τι να σήμαινε άραγε η έκφραση που έβλεπα ξαφνικά στο πρόσωπό της.

«Ωραία!» είπε εκείνη. «Τότε, δε θα πληρώσετε διδάκτρα, επειδή οι έχοντες διδακτορική διατριβή απαλλάσσονται των διδάκτρων...»

* * *

Όταν κάμποσα χρόνια αργότερα ο υπουργός Οικονομικών στην Ελλάδα θέσπισε τα αντικειμενικά κριτήρια φορολόγησης για τους ελεύθερους επαγγελματίες, ο φόρος που αναλογούσε στο εισόδημα που δήλωνα κάθε χρόνο προσ αυξανόταν κατά είκοσι τοις εκατό επειδή είχα διδακτορική διατριβή. Αυτό αφορούσε όλους τους διδάκτορες, επειδή, κατά την κρίση του υπουργού Οικονομικών, οι έχοντες διδακτορική διατριβή είχαν και μεγαλύτερη πελατεία, και αυτό ίσχυσε για όσα χρόνια εξακολούθησαν να ισχύουν τα αντικειμενικά κριτήρια...

Μ' αυτό τον τρόπο ανταμείβεται στη χώρα μου η έφεση για πρόοδο...

Βεβαίως, η σύγκριση με την άλλη χώρα –χώρα που ανήκει στην ίδια Κοινότητα με τη δική μου– είναι αναπόφευκτη μα και θλιβερή συγχρόνως...